

Flee: Hatırlamanın Belgeseldeki Tezahürü Olarak Animasyon

Öğr. Gör. Dr. Şenol ÇÖM

Selçuk Üniversitesi
senolcom@gmail.com

Özet

Hafıza ister mikro düzeyde bireyin isterse makro düzeyde tüm toplumun yaşanmışlığını kendi algoritması içinde sentezleyerek kaydeden, bireyin tutumlarına dair bilgi sunan yegâne organik bir sistemdir. Hafızanın kayıt altında tutmasının yanı sıra bireyin ya da toplumun geçmişinde iz bırakmış travmatik olayları üstü örtük bir şekilde içinde barındırma işlevi de vardır. Hafızanın karanlık noktalarında kalmış verileri geri getirmek çoğu zaman sözel olmaktan çok görsel yollarla mümkün olmaktadır. Başka bir ifadeyle, örtük olanın ortaya çıkarılması bahsi geçen geri çağırmada görsel yollarla mümkün olacaktır. Sinemanın da önemli işlevlerinden biri yaşanmışlığın yeniden üretimini görsel yolla sağlamaktır. Çalışmaya konu olan Flee filminin belgesel kategorisindeki çoğu filmden farklı olarak canlandırma türünde üretilmiş olması dünyayı farklı bir gerçeklikten görme deneyimi imkânı sunmaktadır. Belgesel gibi gücünü ‘gerçek’ görüntüden alan bir türle animasyonun harmanlanması dikkat çekicidir. Özellikle ana karakterin hatırlama anlarında kullanılan görüntüler ve animasyon biçimi ön plana çıkmaktadır. Bunlardan anlaşıldığı kadarıyla, hatırladığımız geçmiş gerçekten ziyade hayali olana yakındır. Bu nedenle filmde hatırlama eylemi çoğu zaman bir imge ya da karakteristik bir özellik üzerinden gerçekleşmektedir. İşte bu kullanım biçimi de filmin animasyonu kullanma nedenini ortaya koymaktadır. Çalışmanın amacı, hatırlama eyleminin ve hatırlanan geçmişin sunumu bakımından animasyon görüntülerin gerçek görüntülerden daha etkili olabileceğini ortaya koymaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz tekniği kullanılarak animasyonun gerçekliğe katkısı araştırılmıştır. Bu doğrultuda yönetmenin animasyon tekniğinin renk ve şekil avantajını nasıl kullandığı, filmin sinematografisinde öne çıkan sahneler aracılığıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda, filmde kullanılan tekniğin, gerçekçi bir toplumsal hafıza tespitinden ziyade bireysel hafızanın özgünlüğüne vurgu yapmak için tercih edildiği ortaya konmuştur.

Anahtar kelimeler: Flee, belgesel sinema, animasyonlu belgesel, hatırlama ve belgesel, Jonas Poher Rasmussen.

•••••

Makale geliş tarihi: 15.06.2022 • Makale kabul tarihi: 18.07.2022

Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi • © 2022 • 9 (1) • bahar: 140-151

Flee: Animation as Appearance of Remembering in Documentary

Lec. Şenol Çöm, Ph.D.

Selçuk University
senolcom@gmail.com

Abstract

Memory is the only organic system that records the experience of an individual at the micro level or the entire society at the macro level by synthesizing it in its own algorithm and providing information about the attitudes of the individual. In addition to recording property of memory, it also has the function of implicitly keeping traumatic events that have left a mark on the past of an individual or society. It is often possible to bring back data that has been left in the dark spots of memory by visual means rather than verbal means. In other words, it will be possible to reveal what is implicit in this recall by visual means. One of the important functions of cinema is to provide the reproduction of the past in a visual way. The fact that the film *Flee*, which is the subject of the study, was produced in a different animation genre than most films in the documentary category, provides an opportunity to see the world from a different reality. It is noteworthy that animation is blended with a genre that takes its power from the 'real' image, such as a documentary. Especially the images and animation format used in the protagonist's remembering moments come into prominence. As far as it can be understood from these, the past that we remember is close to the imaginary rather than the reality. For this reason, the action of remember in the film often takes place through an image or a characteristic feature. This way of using also reveals the reason why the film uses animation. The aim of the study is to reveal that animated images may be more effective than real images in terms of the presentation of the act of remembering and the remembered past. In the study, the contribution of animation to reality was investigated using descriptive analysis technique, one of the qualitative research methods. Accordingly, it has been tried to reveal how the director uses the advantage of color and shape of the animation technique through the scenes that stand out in the cinematography of the film. As a result of the findings obtained, it was revealed that the technique used in the film was preferred to emphasize the authenticity of individual memory rather than a realistic social memory detection.

Keywords: *Flee*, documentary cinema, animated documentary, recall and documentary, Jonas Poher Rasmussen.

•••••

Submission date: 15.06.2022 • Acceptance date: 18.07.2022

Maltepe University Faculty of Communication Journal • © 2022 • 9 (1) • spring: 140-151

Giriş

Birçok çalışmanın konusu olan bellek ya da hafıza, toplumsal, kültürel birçok alanda karşımıza çıkmaktadır. Bireysel anlamda hafıza ya da bellek, kelime anlamı olarak günlük yaşantıda yaşanmışlıkları saklama ve gerektiğinde geri çağırma-hatırlama olarak özetlenebilir. Hafızanın içinde yaşanan toplum ya da kültürden bağımsız olarak şekillenmesi mümkün değildir. Aleida Assman'a (2011) göre içinde yaşanan sosyal topluluk içinde paylaşılan ve aktarılan kültürel hafıza olgusu, kişisel anıların sözel yolla aktarılarak ortaya çıkar. Flee filminde de Amin'in Afganistan'dan önce Rusya ardından Danimarka'ya kaçış hikâyesi kendi ağzından doğrusal olmayan bir olay örgüsüyle aktarılır. Geçmişe yönelik bu tür çalışmalar çoğunlukla yeniden canlandırma ve hatırlama yöntemleri ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Böylelikle yakın tarihe ait hafıza yeniden inşa edilerek bireysel ve toplumsal travmalar ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yenide inşa tüm sanatlarda olduğu gibi sinema da bilginin sanatçının süzgecinden geçirilerek yeniden üretilmesi ile mümkün olur. Bu çalışmada Amin'in gerçek hayat hikayesini biyografik bir şekilde aktarmada ve hatırlama sürecinde animasyonun kullanımına değinilmeye çalışılacaktır. Burada filmin başında yer alan gerçek bir hikâye ifadesinin altını çizmek gerekirse Sönmez, hafıza, toplumsal hafıza ve travma kavramlarına dikkat çeker. Sönmez özellikle toplumsal hafıza konusunda hafızanın toplumsal hafızanın geçmişte yaşananların olduğu gibi korunduğu bir alan olmaktan çok bireyin kendisi tarafından tasarlanıp inşa edildiği bir alan olduğu vurgusunu yapar. (Sönmez, 2015, s. 24) Bu bağlamda gerçek bir hayat hikayesinden yola çıkan Flee filmi, Amin'in kendi bakış açısıyla hatırladıklarının bir ürünü olduğu söylenebilir. Film aynı zamanda sanatçının yani film yönetmeninin ideolojisinin de bir yansımasıdır. Bu noktada Flee filmi belgesel animasyon türünde olması ve başrol oyuncusunun hatırlamaya yönelik çabaları bakımından 2008 yapımı "Waltz With Bashir" (Beşir'le Vals) filmini hatırlatır. Ari Folman'ın yazıp, yönetip ve oynadığı filmde, rüyalar ve itiraflar üzerinden yaşanan savaşa karşı hafızanın yaşanan katliamlara direnişi anlatılır. Bireysel travmalara odaklanan filmde animasyon türünün tercih edilmesinin temelinde travmanın gösterilemez oluşunun kabulü başka bir ifadeyle travmanın gerçek görüntülerle gösterilmesinin imkansızlığı yattığı söylenebilir. Çalışmaya konu olan Flee filminde de benzer şekilde animasyon tekniği filmin ana karakteri Amin'in travmalarını yansıtan bir yöntem olarak karşımıza çıkar.

Sinemada olay örgüsü kurulurken birçok filmde flash back (geriye dönüş) tekniği kullanılarak karakterin hafızasını ifade etmenin bir yöntemi olarak ortaya çıkar. Hafıza olmaksızın filmin devamlılığını sağlamak mümkün olmaz. Kültürel anlamda bellek sıklıkla

yaşanmış kötü olaylar ve travmayla ilişkilendirilir. (Sayar, 2016) Hafızanın karanlık noktası olarak da nitelendirilebilecek travmaları tedavi edebilmenin yolu öncelikle onu yeniden inşa ederek hatırlamakla sağlanabilir. Yeniden inşa süreci ise hafızanın karanlık köşelerindeki travmaları bugüne çağrılarak hatırlanması ve onunla yüzleşmeyi gerektirir. Bahsi edilen bu yeniden inşa, geri çağırma ile yaşanacak hatırlama ve hatırlatma süreci görsel yollarla öne çıktığı düşünüldüğünde sinema hafıza faaliyetlerine şekillendiren önemli bir araç olarak öne çıkar. (Depeli, 2010, s. 9-39) Bu noktada sinema, travmatik olayları yıkarak hikâyeleştirme gücüne sahiptir.

Çalışmaya konu olan *Flee* filmi canlandırma belgesel olarak adlandırılan melez bir türde yapılmıştır. “Animated Documentary” isimli kitabında Annabelle Honess Roe (2013) (canlandırma belgeseli; farklı dünyalara ait kişilerin evlenmesine benzetir. Birçok belgesel filmin yönetmeni, arşiv görüntülerini kullanırken, diğerleri ise izleyiciyi yeni görüntüler yaratmaktadır. (Saxton, 2008) Canlandırma belgesel, İngilizce’de “Animated Documentary” olarak ifade edilmektedir. Canlandırma belgesellerde, gerçek-çekimler yani gerçek oyuncu veya sosyal oyuncular yerine, iki boyutlu veya üç boyutlu animasyonlar kullanılmaktadır. Canlandırma belgesellerin çoğunda doğal ses ve röportaj kayıtlarına uygun şekilde filmin görüntüleri sonradan oluşturulur. Roe canlandırma belgesel türünü, mockumentary (sahte belgesel) ve ve docu-dramalardan ayırmaktadır. Ona göre; canlandırma belgesel, belgesel için yeni bir görsel temsil strateji olarak görülmelidir (Roe, 2013: 33).

Gücünü gerçek bir kişinin yaşanmışlıklarından alan *Flee* belgeseli, Amin’in hikayesi paralelinde haber görüntüleri ile desteklenir. Filmin hatırlama sahneleri ve karakterin bildiği ama doğrudan içinde olmadığı anılar animasyonun verdiği grafik ve renk unsurları ustaca kullanılarak izleyiciye sunulur. Böylelikle gerçek oyuncu ve görüntülerle çekilmesi mümkün olmayan travmatik anılar animasyon tekniğiyle izleyiciye aktarılır.

Ev Senin İçin Ne İfade Ediyor?

Jonas Poher Rasmussen’in Afganistan’dan Danimarka’ya göç eden ve lise yıllarında tanıştığı arkadaşının hayat hikâyesini aktardığı canlandırma belgesel *Flee* filmi “ev için ne ifade ediyor” sorusu ile başlar. Film boyunca “ev” bir hafıza mekânı olarak karşımıza çıkar. Filmin ana karakteri filmin şimdiki zamanında artık akademik kariyeri olan yetişkin biridir. Rasmussen arkadaşının gerçek kimliğini gizlemek amacıyla ona takma bir ad (Amin) verir. Kimliği gizlemeye yönelik amaçlı ikinci bir koruma katmanı olarak ise filmini gerçek görüntüler yerine animasyon tekniği ile yapılmasıdır. Buna rağmen filmde hikâyeyi anlatan

ses Amin takma isimli karakterin gerçek sesidir. Filmin ilk dakikalarında Amin'den gözleri kapalı olarak sırt üstü yatmasını ister, çağrışım ve hatırlama yoluyla bastırılmış bilginin üstesinden gelerek geçmişine doğru bir yolculuğa çıkar. Bu sayede izleyici Amin ve ailesine ne olacağını merak ettiği bir gerilimin içine çekilir ve aynı zamanda karakterle bir yakınlık kurar. (Scott, 2021) Amin, Rasmussen'in amini kanapeye sırt üstü yatıp hikâyesini anlatmaya karar verene kadar 25 yıl boyunca geçmişi hakkında sessiz kalmıştır.

Filmin şimdiki zamanına kadar olan süreçte Amin'in hayatı, Sovyetlerin ülkesini işgal etmesi ve ardından ülkesini terk etmek zorunda kalması, aniden sona eren görece pastoral çocukluğu; sonrasında gelen belirsizlik, keder, umut parıltıları ve nihayet hayatta kalanların suçlulukları ile geçmiştir. "Flee"nin, ahlâki yaralanma imâları ve hayatta kalma arzusuyla bir tür modern zaman "Sophie'nin Seçimi"ne benzediği anlar vardır. Rasmussen, Amin'in gençlik yıllarını ve genç yetişkinliğini canlandıran travmayı, uzun zamandır hayat arkadaşı olan Kasper ile evlenme konusundaki mevcut kararsızlığıyla kusursuz bir şekilde iç içe geçmektedir. (Hornaday, 2022) Tüm bu süreçte Amin filmin başından itibaren hayatına devam etmek için güven içinde kalabileceği "evi" aramaktadır.

Film Amin'in yaşamak istediği ev arayışı, geçmişinde yaşadığı travmaları ortaya çıkarmaya çalışan hatırlama seanslarıyla paralel olarak ilerleyen "bir hafıza oyunu ve bir terapi seansı" gibidir. (Rorthkopf, 2022) Rasmussen gerçek gerçek görüntülerle yapılması imkânsız hatırlama seanslarında karakterin ruh halini animasyonun renk ve grafik imkânlarını kullanarak ortaya çıkartır.

Filmde Yaratılan Tarih Algısı

Filme yaratılan tarih algısına tarihsel eleştiri yaklaşımı açısından bakıldığında ise toplumsal bağlamından koparılan ve Amin'in özel hayatından seçilmiş konular izleyicinin büyük resme odaklanmasını engelleyerek manipüle etmiştir. Karakter ile özdeşleyen izleyici onun hayatındaki detaylara odaklanır. Böylelikle izleyici tarihsel bağlamdaki neden sonuç değerlendirmesine girmeden karakterin yaşadıkları üzerinden çıkarımlar yapmak zorunda kalır. Örneğin Amin'in babası bir savaş pilotudur. Onun geçmişte yaptıkları hakkında bir bilgi verilmez. Aniden bir polis baskını sonucu apar topar götürülen baba ve dramatik ayrılık sahnesi ile Amin ve ailesi mağdur olarak sunulur. Aslında Amin'in mutlu ve renkli görüntülerle sunulan çocukluk yıllarında hükümet güçleri ve mücahitler arasında Afganistan'da savaş sürmektedir. Amin bunu şu sözleriyle ifade eder: "Kabil'de savaş doğru

dürüst gerçekleşmedi, bu yüzden pek bir şey fark edemedik” Mücahitler Kabil’i işgal ettiğinde başka bir ifadeyle savaş “fark edilir” hale geldiğinde kötü ve kanlıdır.

Filmin tarih algısı açısından Rusya’da geçen sahnelerine de bakıldığında benzer manipüle unsurlar gözlemlenebilir. Rus polisi kaba, rüşvetçi ve tecavüzcüdür. Rus polisi keskin yüz hatlarına sahip sert ve çirkin olarak tasvir edilir. Rus polisleri bu şekilde gösterilirken filmin ilerleyen sahnelerinde Estonya polisi yüzleri kar maskeli hepsi birbirine benzeyen kimliksiz varlıklar olarak çizilmiştir. İki ülke polisine yönelik tasvirlerin Amin’in kendi ifadesinden yola çıkılarak mı yapıldığı yoksa yönetmenin yorumu mu olduğu muğlaktır. Filmde yansıtılmadığı için muğlak kalan bir diğer nokta ise Amin’in Avrupa’da yaşadığı ilk yıllara yönelik yaşanılanlardır. Genç bir çocuk olarak Kopenhag’a kaçak yollarla gelen Amin’i filmde yetişkin kariyer sahibi bir akademisyen olarak görünür. Mülteci olarak kabul edildikten sonra yaşadığı zorluklara yönelik bir bilgi verilmez. Örneğin Kasper ile bir araba yolculuğu esnasında camdan dışarı bakan Amin “Dar yollar ve büyük tarlalar bana akıl hastanesindeki zamanlarımı hatırlatıyor.” sözlerinde geçen akıl hastanesinde geçen süreç ile ilgi bir bilgi filmin anlatısı içinde yer almaz.

Flee Filminde Hafızanın Görselleştirilmesinde Animasyon Kullanımı

Çalışmanın bu kısmında Flee filmi nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Betimsel analiz, önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren yaklaşımdır (Yıldırım, 2005) Bu çalışma için; filmin gerçeklik unsurunu artırmak için kullandığı animasyon tekniği veri olarak ele alınmış, filmdeki tekniğin görsel anlamda özellikle belli sahnelerde ön plana çıkması bulgu olarak tanımlanmış ve bu sahneler yorumlanarak animasyon tekniğinin gerçekliğe katkısı soruşturulmuştur.

Analiz kısmına geçmeden önce Paul Rotha’nın belgesel yönetmenleri için söylediği şu sözleri tekrar hatırlamak gerekirse:

“Belgeselciler her zaman için oyuncuların bakış açılarından düşünürler. Heykeltıraş ve ressamlar gibi içten dışarı dönük olarak düşünmek zorundadırlar. Kameranın hareket ve konumundan, çekimde, psikolojik tutumdan doğal oyuncunun zihninin yorumlanmasına kadar her şeyin göz önünde bulundurulması gerekir.” (Rotha, 2000, s. 122-124)

Flee filminin yönetmeni de Amin'in anılarını aktarırken belki gerçek görüntüler kullanmamıştır ancak tıpkı Rotha'nın dile getirdiği şekilde heykeltıraş veya ressamın eserini oluştururken yaptığı müdahaleleri animasyon tekniği kullanarak yapmıştır.

Filmin omurgasını oluşturan güvenli ve huzurlu bir şekilde yaşanılacak “ev” olgusu Amin'in hatırladığı ilk ev olan Kabil'dedir. Beş kardeşin en küçüğü olan Amin, Afganistan'daki Sovyet destekli hükümetin Amerika tarafından desteklenen mücahitlerin eline geçmesiyle zorunlu olarak evini terk ederek kendine yeni bir “ev” bulma yolculuğuna çıkar. Çatışmalar haber arşiv görüntüleri ve gölgeli siyah beyaz soyut siyah beyaz animasyon görüntülerle tasvir edilir. Filmde özellikle Amin'in doğrudan tanık olmadığı ve tanık olduğu travmatik anıların canlandırılmasında bu yöntem kullanılır.

Görsel 1 Siyah- Beyaz Soyut Çizgiler

Flee filminde travmatik sahnelerin siyah beyaz olmasının yanında karakterlerin yüzleri çoğu zaman göz- burun gibi uzuvlar olmadan ya da belli belirsiz tasvir edilerek soyutlanır.

Görsel 2 Belirgin olmayan yüz hatları

Filmde öne çıkan bir diğer unsur ise renk kullanımınıdır. Renk kodları farklı kültürlerde farklı anlamlar taşıdığından *Flee* filminde renk kullanımında evrensel kodlar kullanılmıştır. Filmin karakterinin mutlu günlerine ait anıları canlı renkler kullanılarak bazen sadece öne çıkarılması istenilen objeler öne çıkarılarak aktarılır. Örneğin çocukluğunda kız kardeşinin elbisesini giyerek neşeli bir şekilde sokaklarda koştuğu sahnede, pembe walkman ve mavi elbisenin rengi öne çıkar.

Görsel 3 Belirli Renklerin Öne Çıkarılması

Filmde renk ve ışıklandırma anlatımı güçlendiren önemli bir unsurdur. Hafıza mekânı olarak kullanılan ev sahnelerinde, karakterlerin ruhsal durumunu güçlendirecek şekilde ışık ve renk kullanımı göze çarpar. Filmde Amin'in geçmişindeki huzurlu anıları daha güneşli ve canlı renklerin olduğu sahnelerle aktarılırken travmatik anılar ise karanlık, renksiz bazen tamamen soyut çizimlerle ekrana yansıtılır. Filmde renk metaforik bir anlatım aracı olarak da kullanılır. Örneğin yıllarca eşcinselliğini gizleyen Amin'i, Gay Bar'a olan giriş sahnesinde karanlık bir koridordan ilerledikten sonra geçtiği perdenin ardında yoğun bir pembe renk karşılar.

Görsel 4 Belirli Renk Tonlarının Öne Çıkarılması

Anıları ortaya çıkaran başka bir renk kullanımı da Amin'in Rusya'dan Avrupa'ya kaçak yollarla ilk geçiş denemesinin olduğu gece sahnesinde öne çıkar. Siyah beyaz ve soyut görüntüler içinde belli belirsiz geçen bir kırmızı ışıltı ilerleyen sahnelerde küçük bir mülteci çocuğun ayakkabısından geldiği anlaşılır.

Görsel 5 Anıların Hatırlanmasında Renk Çağrışımı

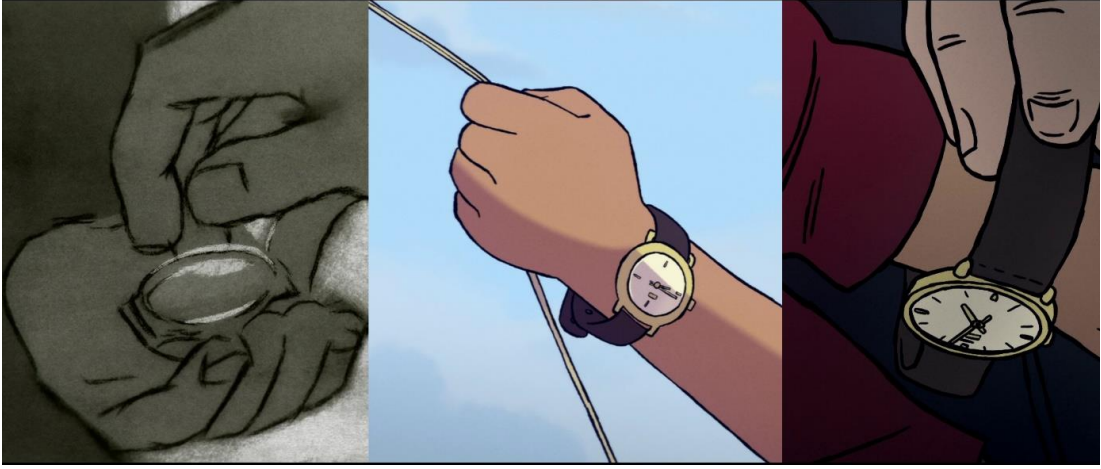
Amin'in cinsel kimliğini tanımaya başladığı ve hemcinslerine olan ilgisi ise ünlü oyuncularla ilgili çocukluk anıları üzerinden izleyiciye sunulur. Ablalarının oynadığı oyun kartında bulunan Hintli oyuncu Anil Kapoor ve televizyonda filmi izlediği Belçikalı oyuncu Jean Claude van Damme mizahi bir şekilde Amin'e göz kırpar. Yönetmen göz kırpma metaforunu film boyunca kullanır.

Görsel 6 Film Boyunca Göz Kırpan Karakterler

Yönetmen, Amin'in travmatik geçmişini ortaya çıkarıp filmin şimdiki zamanına yaptığı geçişlerde hatırlama aracı olarak kullandığı bir diğer yöntem ise objelerdir. Bir polis baskını sonrası apar topar evden götürülürken Amin'in babası tarafından annesine emanet

edilen saat Rusya’da rüşvetçi bir polisin zorla alınmasına kadar filmde yakın plan çekimlerle ekrana yansır.

Görsel 7 Saatin Yakın Plan Çekimleri

Hatırlama aracı olarak kullanılan bir diğer obje ise Amin’in Danimarka’ya kaçış yolculuğunda bir süre birlikte yolculuk yaptığı arkadaşının hediye ettiği altın kolyedir. Filmin farklı sahnelerinde benzer bir el hareketi ile kolyeyi tuttuğu detay çekimler dikkat çekicidir.

Görsel 8 Altın Kolyenin Yakın Plan Çekimleri

Örnek sahnelerden de görüldüğü üzere Flee Belgeseli, salt gerçeklik iddiasında olan bir belgesel film olmaktan daha çok türler arasında gezinen melez bir film olmuştur. Burada Corner’in belgesel film için gelecekte karşılaşacağı en zorlu mücadele ile ilgili sözlerini hatırlamak faydalı olacaktır. Corner’e göre belgeselin hayatını sürdürebilmesini belirleyecek unsurun izleyiciyi “oyalama ve eğlendirme” işlevinin dinamikleri olacağı iddiasıdır. “Gerçeğin” popüler imgelerini önemli ölçüde etkilediği görsel bir kültürde yeni bir biçim ve konumlandırma belgeselin geleceğini belirleyecektir. (CORNER, 2002) Bununla birlikte

filmin ya da daha doğrusu neyin belgesel neyin belgesel olmadığı başka bir çalışmanın konusudur.

Sonuç

Sinema imgeler yoluyla hafızayı harekete geçirebilir ve hafıza faaliyetlerini yeniden anlamlandırarak şekillendirebilir, bunu yaparken belli bir fikri ya ideolojiyi izleyiciye empoze edebilir. Flee filmi özelinde ise bu daha çok Amin karakterinin travmatik geçmişini hatırlamaya ve bastırılmış duyguları dışa vurmak için imgeler kullanılmıştır. Yönetmen bunu yaparken çoğu belgesel filmde görülen aksine gerçek görüntüler kullanmayarak animasyon tekniğini tercih etmiştir. Filmde üretilen sahneler aracılığıyla bir toplumun karanlıkta kalmış hafızası tek bir bireyin hikâyesi aracılığıyla aktarılmıştır. Böylelikle bireysel hafıza üzerinden toplumsal hafıza harekete geçirilmeye çalışılmış ve mülteci ve eşcinsellik sorunu gündeme taşınabilmiştir. Filmde gerçekliğin sunumu, Amin karakteri üzerinden oluşturulan sözel tarih, belgesel sinema ve animasyon türünün melez birleşimiyle sağlanmıştır. Filmin Amin karakterinin bireysel travmasına odaklanması izleyiciye özdeşleşmeye ve düzensiz göçmenlik ve eşcinsellik sorununun toplumsal yönünden daha ziyade bireysel ve dar bir çerçevede aktarılmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte yönetmen bunu yaparken didaktik olma gibi çoğu belgeselin düştüğü hataya düşmemiş travmatik sorunlara adeta bir psikolog seansında olduğu gibi ulaşma yolunu denemiştir. Amin karakterinin karanlıkta kalan geçmişi öykü anlatımı yoluyla kırılarak izleyiciye geçmesi sağlanır. Burada bahsi geçen kırılma, yapılan hatırlama seansları aracılığıyla Amin'in sessizliğinin kırılması ve ortaya çıkan anıların sinemanın yeniden inşa etme yetkinliği sayesinde mümkün olur. Travmatik olaylarda iyileşme süreci, sorunun tespiti (hatırlama) ve yüzleşme olarak özetlenebilir. Filmde Amin 25 yıl kendinden bile sakladığı hikayesini önce hatırlamış filmin başında kendisine yöneltilen “Ev senin için ne ifade ediyor?” sorusunun cevabını: “zorunda olmadan hayatını huzurlu bir şekilde sürdürebileceği evi” kendi hür iradesiyle bulabilmiştir. Filmde her ne kadar gerçek haber görüntüleri kullanılsa da karakterin öyküsünde geçen travmatik olayların anlatımında renk, şekil gibi animasyon unsurların kullanımı anlatıyı güçlendiren esas unsurlardır.

Kaynakça

Arneson, K. (2012, Mart). “Belgesel Yoluyla Temsil: Post-Modern Bir Değerlendirme”, *Artifacts*, <https://artifactsjournal.missouri.edu/2012/03/representation-through-documentary-a-post-modern-assessment/> adresinden alındı.

Asmann, A. (2011). *Cultural Memory and Western Civilization: Functions, Media, Archives*. Cambridge: Cambridge University Press.

Corner, J. (2002). "Performing the Real: Documentary Diversions", *Television and New Media*, 3 (3): 255-269.

Depeli, G. (2010). "Görsellik ve Kültürel Bellek İlişkisi: Göçmenin Evi", *Kültür ve İletişim*, 13 (9): 9-39.

Hornaday, A. (2022, 1 22). "Flee-Movie-Review", Washington Post, https://www.washingtonpost.com/goingoutguide/movies/flee-movie-review/2022/01/18/378585f2-7873-11ec-9102-d65488c31bb1_story.html adresinden alındı

Öktemer, C. (2020). "Hatıraların Masumiyeti: İstanbul , Bellek ve Nostalji", *Sekans Sinema Kültürü Dergisi*, 14: 62-79.

Roe, H. (2013). *Animated Documentary*. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan.

Rorthkopf, J. (2022, 2 11). *Empire*. <https://www.empireonline.com/https://www.empireonline.com/movies/reviews/flee/> adresinden alındı

Rotha, P. (2000). *Belgesel Sinema*. (İ. Şener, Çev.) İstanbul: İzdüşüm.

Saxton, L. (2008). *Haunted Images*. London: Walflower.

Sayar, K. (2016, Eylül 7). Sinema ve Bellek. *Gerçek Hayat*, <http://www.gercekhayat.com.tr/yazarlar/sinema-ve-bellek/> adresinden alındı

Scott, A. (2021, 12 2). Flee Review. *New York Times*, <https://www.nytimes.com/https://www.nytimes.com/2021/12/02/movies/flee-review.html> adresinden alındı

Sönmez, S. (2015). *Filmlerle Hatırlamak Toplumsal Travmaların Sinemada Temsil Edilişi*. İstanbul: Metis Yayınları.